

Retningslinjer for Digital infrastruktur

Side

3	INDLEDNING
4	FORMÅL
5	LOVGIVNING
6	KOMMUNE- OG LOKALPLANER
7	SAGSBEHANDLING
8	MASTEPOLITIK
14	GRAVEPOLITIK
18	PRINCIPPER FOR LEJE AF KOMMUNALT ELLER REGIONALT EJEDE AREALER OG BYGNINGER
22	BILAG 1: INDHOLD I ANSØGNING OM TILLADELSE
24	BILAG 2: KONTAKTOPLYSNINGER TIL KOMMUNERNE I REGION SJÆLLAND

INDLEDNING

Over 800.000 borgere og 20.000 virksomheder i Region Sjælland er hver dag, døgnet rundt, afhængige af, at der er en stabil og tilstrækkelig mobil- og bredbåndsdækning i hele regionen - uanset om de bor eller arbejder i et by- eller landområde. Den digitale infrastruktur er helt afgørende, og derfor har de 17 kommuner og Region Sjælland en fælles målsætning om, at der skal være adgang til:

- 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload i 2020 til alle husstande og virksomheder
- Mobildækning alle steder i Region Sjælland i 2020

I dag er der store dele af Region Sjælland, hvor der er langt til at nå denne målsætning.

Derfor er de 17 kommuner i regionen og Region Sjælland gået sammen om at have fælles retningslinjer for den digitale infrastruktur. Målsætningen er at gøre det enklere og lettere at få udbygget den digitale infrastruktur i Region Sjælland.

De fælles retningslinjer omfatter:

- Mastepolitik
- Gravepolitik

De fælles retningslinjer vil ikke løse alle udfordringer med at få mobil- og bredbåndsdækning i hele Region Sjælland, men det er et af redskaberne til at løse udfordringen.

Der er kommuner i Region Sjælland, der allerede har vedtaget en mastepolitik. Det er

blandt andet Lejre Kommune (2010) og Sorø Kommune (2014). De fælles retningslinjer for digital infrastruktur bygger dels videre på de to kommuners mastepolitikker og dels på *Fælleskommunale retningslinjer for mastepolitik i Byregion Fyn – 2015*. Derudover er der også hentet inspiration fra Energistyrelsens skabelon for mastepolitik fra november 2012. Der er således allerede gjort en del erfaringer med at udarbejde mastepolitikker, også fælles mastepolitikker, der dækker flere kommuner.

Det har ikke været målet at udvikle en ny mastepolitik, og de fælles retningslinjer for de 17 kommuner i regionen bygger videre på de eksisterende retningslinjer. De allerede vedtagne mastepolitikker er også blevet til i en dialog med branchen, og der er derfor en bred accept af indholdet i mastepolitikkerne.

I forhold til lejevilkår – som gælder både mobilt og kablet bredbånd – tages udgangspunkt i Erhvervsstyrelsens *Vejledning om markedsleje ved udlejning af arealer til brug for digital infrastruktur* revideret juni 2015. Den bygger på den såkaldte Ringsted-model. Derudover er der i forhold til mobilmaster bygget videre på Byregion Fyns principper for masteleje. En del master står på privatejet jord, og retningslinjerne berører ikke disse arealer.

De 17 kommuner i regionen og Region Sjælland

April 2016

FORMÅL

De fælles retningslinjer skal være med til at give en ensartet standard for sagsbehandling i forbindelse med at etablere bedre mobil- og bredbåndsdækning i Region Sjælland og bidrage til at sænke barriererne for at udrulle den digitale infrastruktur, så der skabes de bedste og billigste rammer for udbygningen.

De fælles retningslinjer vil være med til at gøre det klart tidligt i processen, hvilke krav de enkelte leverandører kan forvente i forbindelse med etablering af digital infrastruktur. Der er en række hensyn, der skal tages i forbindelse med udbygningen af den digitale infrastruktur. En smidig og tidlig dialog skal være med til at sikre en bedre mobil- og bredbåndsdækning i Region Sjælland.

Med de fælles retningslinjer vil kommunerne gerne være med så tidligt i forløbet om, hvordan den digitale infrastruktur kan udbygges.

Retningslinjerne indeholder:

- Mastepolitik
- Gravepolitik
- Beregningsmodeller for leje af kommunalt ejet jord
- Beskrivelse af ansøgningsproceduren i forbindelse med etablering af mobilmaster, teknikhuse m.m.

De fælles retningslinjer vil fungere som en overordnet ramme for sagsbehandlingen. Der kan dog være særlige lokale forhold, som gør det nødvendigt at afvige fra retningslinjerne.

Telekommunikation og digital infrastruktur

Telekommunikation er en fælles betegnelse for al data- og talekommunikation via kabler og radiosignaler, så det dækker både trådløse og kablede forbindelser. Digital infrastruktur dækker over den tekniske infrastruktur som kabler, teknikhuse, master mm.

LOVGIVNING

Der er som udgangspunkt fem love, der berører nyetablering eller ud- eller ombygning af master. Det er:

- Byggeloven
- Planloven
- Masteloven
- Naturbeskyttelsesloven
- Vejloven

Andre love, der kan have betydning for kommunernes sagsbehandling om etablering af master, teknikhuse og nedgravning af kabler, er:

- Bygningsfredningsloven
- Museumsloven
- Lov om jagt og vildtforvaltning
- Lov om miljøvurdering af planer og programmer
- Råstofloven
- Skovloven
- Vandløbsloven
- Vejloven
- Privatvejsloven

KOMMUNE- OG LOKALPLANER

Kommuneplan

De fælles retningslinjer vil blive indarbejdet i de enkelte kommuners kommuneplan ved den førstkommande revision.

Lokalplaner

Lokalplaner bør indeholde bestemmelser, som muliggør opstilling af master. Opstilling af en mast inden for et lokalplanlagt område skal være i overensstemmelse med lokalplanens bestemmelser.

En evt. dispensation fra en lokalplan vil skulle søges samtidig med byggetilladelsen.

Alle forslag til nye kommuneplaner og lokalplaner annonceres på plansystem.dk. Det er muligt at tilmelde sig en e-mail-liste så man bliver adviseret ved nye planforslag.

SAGSBEHANDLING

Ansøgninger vedrørende master, antenner, teknikhuse og kabelbrønde samt ansøgning om gravetilladelser skal indsendes elektronisk til den relevante kommune, der behandler dem efter de fælles retningslinjer samt gældende lovgivning. Derefter gives de nødvendige tilladelser og eventuelle dispensationer.

De enkelte kommuner i Region Sjælland vil tilstræbe, at sagsbehandlingen igangsættes hurtigt efter, at ansøgningen er modtaget, og at tidsforbruget mellem de enkelte delforløb i sagsbehandlingen minimeres.

Sagsgangen er forskellig afhængig af zoneforhold:

- Nye master/teknikhuse i *byområder* og *sommerhusområder* kræver byggetilladelse
- Nye master/teknikhuse i *landzoner* kræver både landzonetilladelse og byggetilladelse
- Nye samt evt. fremtidige antenner på eksisterende master/konstruktioner skal anmeldes til kommunen

Sagsbehandlings varighed

Som udgangspunkt vil et veldokumenteret ansøgningsmateriale være med til at give en kortere sagsbehandlingstid.

Sagsbehandlingstiden vil variere og afhænge af, hvor kompleks sagen er, og om der kræves høringer, andre tilladelser eller dispensation. Hvis sagen kræver politisk behandling, kan det også have indflydelse på sagsbehandlingstiden.

Ifølge loven skal kommunen foretage en partshøring af de naboejendomme, der ligger umiddelbart op til den berørte matrikel. Master vil ofte påvirke et større område end de umiddelbare naboer. Høringsfristen er to uger.

Andre nærtliggende ejendomme orienteres også, hvis det vurderes, at de berøres i særlig grad.

Tidlig kontakt til kommunen

Ansøgere, der ønsker at opstille antennemaster, opfordres til at tage kontakt til kommunen så tidligt som muligt med henblik på en afklaring af, hvor der er de bedste muligheder for at kunne opnå de nødvendige tilladelser. Kommunen vil i dialog med ansøger hjælpe med at finde den bedst egnede placering.

Indhold i ansøgning om tilladelse til opstilling af master

I bilag 1 er kravene til indholdet i ansøgning om tilladelse til opstilling af master beskrevet.

Kontaktoplysninger for kommunerne

I bilag 2 er der en oversigt over kontaktoplysningerne i de relevante kommuner.

MASTEPOLITIK

Det er en nødvendig forudsætning for at opnå god, stabil og tilstrækkelig mobildækning, at der opsættes mobilmaster med antenner, og at der etableres teknikhuse med teknisk udstyr. Teleselskaber har behov for løbende at udbygge mobilnettene for at opfylde behovet for mobildækning og sikre tilstrækkelig kapacitet i nettene. Samtidig skal der tages vide hensyn til landskabsværdier, herunder de kulturhistoriske værdier. Det er denne afvejning, der vil ligge til grund for kommunernes behandling af ansøgninger.

Der er en række forhold, der skal afvejes, og der bør arbejdes for en balance mellem de krav, der stilles til mobilmasternes udformning og ønsket om en god og tilstrækkelig mobildækning i hele regionen. Omfattende begrænsninger i arealanvendelsen og særlige krav til masterne kan fordyre opsætningen af master og kan resultere i dårligere eller ingen dækning.

Nye master placeres ofte i bymæssig bebyggelse eller i tilknytning til eksisterende høje bygningslementer. Ved placering af master i det åbne land skal de landskabs- og kulturhistoriske værdier så vidt muligt beskyttes.

Kommunernes primære målsætning er at sikre en politik og administration på masteområdet, der skaber de bedst mulige rammer for at sikre en god mobildækning for borgere og erhvervsliv. Samtidig har kommunerne en målsætning om i administrationen på området, i videst muligt omfang at beskytte de landskabs- og kulturhistoriske værdier.

Master og teknikhuse i det åbne land

I det åbne land er der en række areal- og beskyttelsesinteresser, der som udgangspunkt forhindrer opstilling af antennemaster. Derudover er der en lang række af areal- og beskyttelsesinteresser, som skal afvejes i forbindelse med vurderingen af placeringsmulighederne for antennemaster. Det vil i hvert enkelt tilfælde afhænge af en konkret vurdering.

Fredskov, fredede områder, Natura 2000-områder, § 3-natur og strand-, kirke- og fortidsmindebeskyttelseslinjer er områder, hvor antennemaster som udgangspunkt ikke kan opstilles. Kommuneplanerne rummer også udpegninger, hvor opstilling som udgangspunkt ikke kan ske, fx inden for særlige værdifulde og bevaringsværdige landskaber, indsigtsskiler omkring kirker og arealreservationer for infrastrukturanlæg.

Derudover er der lovgivning og kommunale udpegninger, hvor opstilling af antennemaster forudsætter en konkret vurdering. Her kan opstilling kun ske, hvis der er et dokumenteret behov, hvis alternative placeringer er undersøgt, og der ikke i området er eksisterende brugbare strukturer, der kan anvendes til at opnå en rimelig dækning. Der er blandt andet tale om sø- og åbeskyttelseslinjer, skovbyggelinjer, kystnærhedszoner, kommunale retningslinjer for landskabsbeskyttelse, større sammenhængende landskaber, geologi, kulturmiljø, lavbundsarealer og naturbeskyttelse.

Information om areal- og beskyttelsesinteresser

Areal- og beskyttelsesinteresserne kan ses på Danmarks Miljøportal – Arealinformation eller på de enkelte kommuners hjemmesider. En kortlægning, der viser areal- og beskyttelsesinteresserne i hver enkelt kommune, vil være et øjebliksbillede. Areal- og beskyttelsesinteresserne kan ændre sig i forbindelse med ændringer af kommuneplanen, eller hvis der kommer ny lovgivning.

Antenner på eksisterende bygninger i det åbne land

Hvor det er muligt i det åbne land, kan antenneanlæg installeres på eksisterende høje bygninger og anlæg, såsom skorstene, siloer, vindmøller og højspændingsmaster.

Placeres antennesystemer på sådanne bygningsanlæg, kan de tilpasses bygningsanlæggets farve, så de virker mindre fremtrædende. Kommunen kan i særlige tilfælde stille krav om, at der skal foretages en visualisering af det ansøgte, så indvirkningen på omgivelserne belyses bedst muligt. Såvel krav om tilpasning af farver på antenner som krav om visualiseringer kan i konkrete tilfælde være hensigtsmæssige. Der er dog samtidig tale om krav, der vil medføre øgede omkostninger, og som derfor vil kunne udgøre en barriere for udbygningen.

Vilkår efter masteloven

Kommunerne kan efter reglerne i masteloven, knytte bestemte vilkår om fx størrelse til tilladelsen til at opføre en ny mast. Det vil typisk ske for at sikre, at masten fremtids-sikres, så den kan bruges til fælles udnyttelse senere. Altså vil det efter en konkret vurdering og proportionalitetsafvejning i konkrete tilfælde kunne kræves, at masten skal bygges større end ansøgeren umiddelbart selv har brug for. Teleselskaberne koordinerer i branchesamarbejdet dimensioneringen af hver enkelt mast for at sikre mulighederne for fællesudnyttelse.

Kommunerne kan også stille vilkår om, at der skal etableres afskærmende beplantning omkring en mast eller teknikbygning. Opstilles flere teknikbygninger kan der efter en konkret vurdering stilles krav om, at disse opstilles sammenhængende og tilpasses omgivelserne.

I landzonen er det praksis, at landzonetilladelse til antennemaster gives på vilkår om, at

- Antennemaster afskærms med beplantning omkring nederste mastedel og kabine
- Ejeren af antennemaster, sendeanlæg og teknikhuse nedtager disse senest 1 år efter endt brug til det formål, der er givet tilladelse til

Mastedatabasen

Mastedatabasen giver en oversigt over nuværende og fremtidige antennepositioner. Mastedatabasen er etableret for at skabe

synlighed om, hvor teleoperatørerne har eksisterende antennepositioner, og i hvilke områder de planlægger at bygge nye.

Via mastedatabasen kan alle interesserede få oplysninger om:

- Hvor eksisterende antennepositioner er placeret
- Det område, hvor der påtænkes placeret nye antennepositioner
- Den tjenesteydelse og teknologi, antennepositionen anvendes til
- Hvem der ejer den enkelte antenneposition

Udformning og valg af mastetyper

Den rigtige type mast, placeret med omtanke, tiltrækker sig ikke væsentlig opmærksomhed, og det er kommunernes mål i alle sager. Afgørelser om, hvilken mastetype der kan opstilles hvor, er derfor altid en balance mellem ønsket om at sikre den bedste mulige dækning overalt i Region Sjælland, og så hensynet til at master visuelt træder mindst muligt frem i landskabet.

Ud fra et teknisk perspektiv afhænger valg af mastetype af forskellige faktorer som forsyningssikkerhed, omgivelser og økonomi. Masten skal kunne bære de fornødne antenner, den skal indpasses i omgivelserne og være økonomisk attraktiv for mobilselskaberne. Forskellige typer af master har forskellige fordele og ulemper i forhold til dækning, placering, omkostning ved opførelse osv.

De forskellige valgmuligheder vil typisk være:

- Gittermast
- Rørmast/teleskoprørmast (begrænset funktionalitet og teknisk anvendelse)
- Flagstangsmast (begrænset funktionel og teknisk anvendelse)
- Arkitekteregnet mast, der er designet til at passe ind i omgivelserne (forbundet med markant højere omkostninger)

Endelig kan antenner placeres på allerede eksisterende strukturer.

Generelt foretrækker branchen at sætte gittermaster op, da det er den mastetype, der har den bedste funktionalitet. Samtidig giver gittermaster den bedste mulighed for, at flere selskaber kan anvende den.

Særlige krav til udformningen af masten kan fordyre og i nogle tilfælde forhindre opsætningen, og kommunerne bør derfor have en dialog med ansøger om kravene, inden de stilles.

RETNINGSLINJER FOR PLACERING AF ANTENNER OG MASTER

Generelle principper

- Udgangspunktet er, at antennesystemer placeres på eksisterende master eller eksisterende konstruktioner.
- Hvis eksisterende master ikke kan anvendes, kan udskiftning af master tillades. Som udgangspunkt gives der tilladelse til udskiftning af eksisterende master.
- Nye master bør kun tillades, hvis eksisterende master eller konstruktioner ikke kan anvendes, og en udskiftning af en eksisterende mast ikke kan løse dækningsudfordringen.
- Hvis det er muligt, placeres nye master enten i bymæssig bebyggelse eller i tilknytning til eksisterende høje bygningselementer.
- Ved placering af master i det åbne land skal de landskabs- og kulturhistoriske værdier så vidt muligt beskyttes.
- Kommunernes primære målsætning er at sikre de bedst mulige rammer for at sikre en god mobildækning for borgere og erhvervsliv.
- Samtidig har kommunerne en målsætning om, i administrationen på området, i videst muligt omfang at beskytte de landskabs- og kulturhistoriske værdier.
- Ved fastsættelse af vilkår til en tilladelse skal kommunen sikre, at vilkårene er proportionale og rimelige.

Retningslinjer

6.1 Antennesystemer skal søges opsat på eksisterende anlæg og konstruktioner som master, fritstående skorstene, vindmøller, bygninger på mere end to etager eller lignende. Hvis det ikke er

muligt at finde en placering på eksisterende anlæg, kan der tillades opstillet en antennemast.

- 6.2 Master og antenner skal placeres hensigtsmæssigt i forhold til dækningsbehovet og så antallet af nødvendige master bliver begrænset mest muligt.
- 6.3 Eksisterende og nye master skal så vidt muligt kunne udnyttes af flere operatører og til flere sendesystemer, jf. maste-lovens regler herom.
- 6.4 Nye antenner og master skal som udgangspunkt placeres i tilknytning til byerne eller i umiddelbar tilknytning til landsbyer eller tilsvarende bymæssig bebyggelse.
- 6.5 Antenner og master skal så vidt muligt passe ind i omgivelserne. Der kan i enkelte tilfælde, efter omstændighederne, være tale om at camouflere masten som eksempelvis en flagstang. Dette giver dog en ringere funktionalitet, er forbundet med højere omkostninger og giver ikke mulighed for, at flere selskaber kan anvende den samme mast. Særkrav om masters udformning kan derved udgøre en barriere for at sikre god dækning.
- 6.6 Antenner må som udgangspunkt ikke placeres inden for afgrænsningen af en lokalplan med bygningsbevarende bestemmelser eller bestemmelser om

bevaringsværdigt miljø. Hvis det for at opnå en tilfredsstillende dækningsgrad er nødvendigt at placere en antenne inden for bevaringsområdet, skal en antenne placeres, så den er mindst mulig synlig fra gadeplan. Antenner kan tilpasses konstruktion og arkitektur ved det enkelte hus. Antennepositionen skal vurderes i forhold til husets bevaringsværdi.

- 6.7 Af hensyn til landskabet og naturen skal antallet af master i det åbne land begrænses. Sikring af dækning i det åbne land vil dog kræve opstilling af master i det åbne land.
- 6.8 Master, antenner og tekniske bygningers visuelle påvirkning af omgivelserne skal så vidt muligt begrænses, og de skal visuelt træde mindst muligt frem i landskabet. Der skal altid foretages en vurdering af mastens visuelle påvirkning.
- 6.9 Antennemaster *må som udgangspunkt ikke opstilles* inden for områderne:
- Fredskov og fredede områder (skovloven og naturbeskyttelsesloven)
  - Internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000)
  - Beskyttet natur (naturbeskyttelsesloven)
  - Strandbeskyttelseslinjer, sø- og åbeskyttelseslinjer, skovbyggelinjer, kirkebyggelinjer og for-

tidsmindebeskyttelseslinjer (naturbeskyttelsesloven)

- Fortidsminder og beskyttede diger (museumsloven)
- Beskyttede, værdifulde/bevaringsværdige landskaber (planloven)
- Kirkeomgivelser, kirkeindsigtslinjer og -zoner (planloven)
- Arealreservationer til infrastruktur (planloven)

6.10 Antennemaster kan på baggrund af en konkret vurdering opstilles inden for følgende områder, hvis der er et behov, og hvis alternative placeringer er undersøgt, og der ikke ses at være andre brugbare strukturer i nærområdet til at sikre mobildækningen:

- Kystnærhedszoner (planloven)
- Beskyttelsesområder for geologi og kulturmiljøer (planloven)
- Øvrige kommunale retningslinjer for landskabsbeskyttelse (planloven)
- Større sammenhængende landskaber (planloven)
- Lavbundsarealer, potentielle vådområder (planloven)

6.11 Antennemaster må opstilles i det åbne land uden for områderne nævnt i retningslinjerne 6.9 og 6.10, hvis de generelle retningslinjer og øvrig lovgivning er overholdt.

6.12 Antennesystemer må som udgangspunkt ikke opsættes på bygninger og

bebyggelser, der er registreret som værende bevaringsværdige i en lokalplan eller med bevaringskategori 1-4 i kommuneatlas eller kommuneplanen.

- a. Master, antenner og teknikhuse skal så vidt muligt etableres, så de harmonerer bedst muligt med omgivelserne. Valg af mastetype kan ske i samarbejde mellem kommune og ansøger med henblik på at vælge den mest hensigtsmæssige mastetype, farve osv. i forhold til funktion og omgivelser.
- b. Tekniske installationer i forbindelse med antenneanlæg skal så vidt muligt indbygges i den eksisterende bebyggelse. Hvor dette ikke er muligt, skal teknikbygninger placeres og evt. udformes og omgives med beplantning, så de ikke virker dominerende i nærmiljøet.
- c. Antennemaster, sendeanlæg og teknikhuse skal være fjernet af ejeren af det tekniske udstyr senest 12 måneder efter, at de er taget ud af drift. Fjernelse af fundamenter aftales konkret med lodsejer.

GRAVEPOLITIK

Gravearbejde er en stor del af udgiften i forbindelse med etablering af både mobil- og bredbåndsdækning.

For kabelbaseret bredbånd tegner gravearbejdet sig ofte for 60-80 % af de samlede omkostninger til etableringen af digital infrastruktur.

Det kan således have en betydelig positiv effekt at reducere barrierer ved gravearbejdet, så investeringerne til etablering af mobil- og bredbåndsdækningen rækker længst muligt og dermed gavner flest mulige borgere og virksomheder i kommunerne.

Størstedelen af gravearbejdet til bredbånd i kommunerne i dag er drevet af efterspørgsel fra borgere og virksomheder. I sådanne tilfælde kan der være tale om arbejde, der ofte blot tager få dage at udføre, og som ikke generer trafikafviklingen særligt meget. Det kan eksempelvis være, når borgere eller virksomheder skal tilsluttes en stikledning fra offentlig vej og ind til den private matrikel.

Ved at lette på proceduren for graveansøgninger og -tilladelser vil der kunne foretages en administrativ lettelse i både kommunerne og hos selskaberne, som etablerer bredbånd. Derudover kan en lettelse af proceduren for gravearbejde medføre reducerede omkostninger og ikke mindst medføre, at borgere og virksomheder kan blive koblet hurtigere på deres nye bredbåndsforbindelse.

For at reducere kommunernes arbejde med tilladelser til gravearbejder og for at gøre

det mere smidigt at udføre gravearbejde i forbindelse med nedgravning af kabler vil kommunerne arbejde med tilladelser, der er målrettet omfanget af gravearbejdet.

Kommunale anlægsarbejder

Kommunerne og Region Sjælland vil i forbindelse med egne større sammenhængende gravearbejder (særligt veje, gadebelysning og kloakering) tage kontakt til relevante leverandører af både mobiltelefoni og bredbånd. Kontakt tages så tidligt i forløbet som muligt, så der reelt kan være en dialog om mulighederne for samgravning. Det kan eksempelvis være gravearbejde i forbindelse med etablering af bl.a. nye kloakker eller fjernvarme. Kommunen er som andre ledningsejere forpligtet til at sikre koordination ved egne arbejder, så der kan sikres samgravning. I praksis forventes ledningsregisteret LER at blive udbygget til at være platform for netop denne koordination. Kommunerne og ledningsejerne bør derfor så tidligt som muligt anmelde deres gravearbejder i LER.

I forbindelse med, at kommuner selv gennemfører gravearbejde, kan det overvejes, om der skal etableres tomrør særligt på lange strækninger eller i områder, hvor gravearbejde ellers er bekosteligt, hvilket det ofte er inde på brostenslagte gågader eller lignende. Inden kommunerne påtager sig en ekstra udgift til at etablere tomrør, vil kommunerne indgå i en dialog med selskaberne for at afklare, om der inden for en rimelig tidshorisont vil være behov for at anvende tomrørene. Selskaberne vil endvidere indgå i

dialog med kommunerne om, hvordan tomrørene skal placeres og dimensioneres for efterfølgende at kunne anvendes.

Kommunale krav til reetablering

Selskaberne skal efter endt gravearbejde reetablere fortove, veje m.m. til den kvalitet, der var før, gravearbejdet blev gennemført. For at sikre, at der sker reetablering til den kvalitet, der var inden gravearbejdet blev igangsat, skal selskaberne inden gravning sørge for at fotodokumentere den kvalitet, der var, inden gravearbejdet blev igangsat.

Hvis kommunen eksempelvis ønsker en bedre og bredere asfaltering efter endt gravearbejde, udskiftning af fliser m.v., kan dette dog aftales nærmere med selskaberne. Det aftales på forhånd, hvad kommunen skal betale til selskabet, hvis der skal reetableres til en bedre kvalitet, end der var før gravearbejdet.

Kommunen kan stille krav om, at der anvendes samme type fliser, asfalt, kantsten m.m., som der var der inden gravearbejdet. Kommunen kan ikke stille krav om, at der til reetableringen benyttes bestemte leverandører.

Retablering skal – som det også gælder for gravearbejdet – ske efter DS 475, som er normen for at etablere ledningsanlæg i jord.

Retablering af asfalt skal som udgangspunkt ske efter metoden ”færdig reetableret” (M2), som både er billigst og kun påvirker trafikafviklingen én gang. Ved M2 foretages reetablering i én arbejdsgang. M2 anvendes

til cykelstier og fortove. I veje skal der som udgangspunkt anvendes metoden M4 for at undgå sætninger. Ved M4 reetableres i første omgang med GAB (bærelag) til overkant. Når det efter ca. ½ år har sat sig, skal der lægges asfalt på.

Fælles servicemål for sagsbehandlingstid til gravetilladelser

Kommunen skal have modtaget ansøgning om gravetilladelse senest 10 arbejdsdage inden, at gravearbejdet påbegyndes. Kommunerne bestræber sig på en sagsbehandlingstid på 10 arbejdsdage for gravetilladelser, hvis graveansøgningen indeholder alle nødvendige oplysninger. Der henvises dog særligt til bagatelgrænsen for graveansøgninger ved mindre gravearbejde, hvor der gælder særlige servicemål for hurtige svar på graveansøgningerne.

RETNINGSLINJER FOR GRAVEARBEJDE

Retningslinjerne er et udtryk for, hvordan kommunerne vil arbejde med gravetilladelser for både at lette kommunernes arbejde og gøre det mere attraktivt for selskaber at etablere mobil- og bredbåndsdækning.

Ansøgninger om gravetilladelser følger de enkelte kommuners regler. Der henvises til de enkelte kommuners hjemmesider med oplysninger om kravene til den enkelte graveansøgning.

Bagatelgrænse for graveansøgninger ved mindre gravearbejder

Kommunerne i Region Sjælland etablerer et ensartet servicemål ved graveansøgninger, så der ved mindre gravearbejder fra offentlig vej og ind til private grund, splidsehuller, midlertidige geotekniske borer og samt længdegravninger for kabler under 5 meter på villaveje og lignende ikke-trafikerede veje gives svar inden for 24 timer på almindelige hverdage. Hvis servicemålet ikke opfyldes, kan ansøger påbegynde arbejdet efter 48 timer fra ansøgningstidspunktet.

Fleksibilitet ved mindre gravearbejde – under 4 dages varighed

For at gøre gravearbejdet mere fleksibelt arbejdes der med, at kommunerne kan give selskaberne en gravetilladelse, der kan udnyttes inden for et givet tidsrum. Der er tale om mindre gravearbejde af 2-4 dages varighed, som er over bagatelgrænsen for graveansøgninger. Gravearbejdet kræver en gravetilladelse, men for at gøre det mere

smidigt for selskaberne gives der en periode på mindst 2 uger, inden for hvilken gravearbejdet skal være gennemført.

Gruppetilladelser ved gravearbejde i mindre geografiske områder

Ved større sammenhængende arbejder med udrulning af bredbånd o.l. kan der gives en samlet tilladelse til selve gravearbejdet med nedlægning af ledninger til hovednettet i et område og til de senere nødvendige stikledninger ind til de bygninger, der skal tilsluttes til hovednettet. Tilladelsen skal tidsbegrænses til en periode på 3-6 måneder. En samlet tilladelse sikrer let sagsbehandling og en samlet inddragelse af grundejerne om hele processen.

Kommunale anlægsarbejder – samgravning og etablering af tomrør

- Kommunerne og Region Sjælland vil i forbindelse med egne større sammenhængende gravearbejder (særligt veje, gadebelysning og kloakering) tage kontakt til relevante leverandører af både mobiltelefoni og bredbånd. Kommunen tager kontakt så tidligt i forløbet som muligt med henblik på at opnå koordinering.
- Kommunerne bør så tidligt som muligt anmelde deres større gravearbejder i ledningsregistreret LER.
- Når kommuner selv planlægger at gennemføre større gravearbejder, særligt på lange strækninger eller i områder hvor gravearbejde ellers er bekosteligt, tages der kontakt til de relevante leverandørerne

for at afklare, om der inden for en rimelig tidshorizont vil være behov for at anvende tomrørene. Selskaberne vil endvidere indgå i dialog med kommunerne om, hvordan tomrørene skal placeres og dimensioneres for efterfølgende at kunne anvendes.

Kommunale krav til reetablering

- Selskaberne skal efter endt gravearbejde reetablere fortove, veje m.m. til den kvalitet, der var før gravearbejdet blev gennemført. For at sikre, at der sker reetablering til den kvalitet, der var inden gravearbejdet kan selskaberne inden gravning sørge for at fotodokumentere den kvalitet, der var inden gravearbejdet blev igangsat.
- Kommunen kan stille krav om, at der anvendes samme type fliser, asfalt, kantsten m.m., som der var der inden gravearbejdet. Kommunen kan ikke stille krav om, at der til reetableringen benyttes bestemte leverandører.
- Hvis kommunen eksempelvis ønsker en bedre og bredere asfaltering efter endt gravearbejde, udskiftning og bortskaffelse af fliser m.v., skal dette dog aftales nærmere med selskaberne. Det aftales på forhånd, hvad kommunen skal betale til selskabet, hvis der skal reetableres til en bedre kvalitet, end der var før gravearbejdet.
- Retablering skal – som det også gælder gravearbejdet – ske efter DS 475, som er normen for etablering af ledningsanlæg i jord.
- Retablering af asfalt skal som udgangspunkt ske efter metoden ”færdig reetableret”(M2), som både er billigst, og som også kun påvirker trafikafviklin-

gen én gang. M2 anvendes til cykelstier og fortove. Ved M2 foretages reetablering i én arbejdsgang. I veje skal der som udgangspunkt anvendes metoden M4 for at undgå sætninger. Ved M4 reetableres i første omgang med GAB (bærelag) til overkant. Når det efter ca. 1/2 år har sat sig, skal der lægges asfalt på.

Fælles servicemål for sagsbehandlingstid til gravetilladelser

- Kommunen skal have modtaget ansøgning om gravetilladelse senest 10 arbejdsdage inden, at gravearbejdet påbegyndes. Kommunerne bestræber sig på en sagsbehandlingstid på 10 arbejdsdage for gravetilladelser, hvis graveansøgningen indeholder alle nødvendige oplysninger. Der henvises dog særligt til bagatelgrænsen for graveansøgninger ved mindre gravearbejder, hvor der gælder særlige servicemål for hurtige svar på graveansøgningerne.

Kommunerne tager derudover udgangspunkt i Vejdirektoratets Standardvilkår.

http://www.vejdirektoratet.dk/DA/vejsektor/vejregler-og-tilladelser/tilladelser/Documents/ny_standardvilkaar.pdf

Ved ansøgninger om gravetilladelser anvender en del kommuner de digitale ansøgningsskemaer på virk.dk

PRINCIPPER FOR LEJE AF KOMMUNALT ELLER REGIONALT EJEDE AREALER OG BYGNINGER TIL DIGITAL INFRASTRUKTUR

Markedsværdi som udgangspunkt for leje

Kommunerne i Region Sjælland og Region Sjælland er enige om, at indgåelse af lejeaftaler for offentligt ejede arealer og bygninger i forbindelse med opsætning af telemaster, antenner samt teknikhuse skal ske med udgangspunkt i markedsværdien af arealerne eller bygningerne.

Det skal forstås sådan, at der i hvert tilfælde tages udgangspunkt i værdien af det udlejede areal, bygningen eller facilitet, hvis dette kan identificeres konkret, eller der bør tages udgangspunkt i prisen for sammenlignelige arealer.

For så vidt angår master skal prisfastsættelsen ikke afhænge af, hvor mange teleselskaber, der anvender en mast, eller af hvor mange kunder masten kan forsyne, men alene afspejle det areal eller den bygning, der udlejes.

Når selskaber skal opsætte antenneudstyr, kan dette ske enten ved, at der opsættes en mast på et bart jordareal, eller det kan ske ved, at der opsættes antenner på eksisterende bygning. Det er således for disse to for-

skellige lejeforhold, der skal findes en model for fastsættelse af markedsværdien.

Modellen for markedsleje skal også anvendes ved opstilling af teknikhuse eller andet udstyr, der er med til at forbedre mobil- og bredbåndsdækningen.

Energistyrelsen har udarbejdet *Vejledning om markedsleje ved udlejning af arealer til brug for digital infrastruktur*. I den vejledning bliver der opstillet tre ligestillede modeller, der kan anvendes til at fastsætte markedslejen. Markedslejen kan fastsættes ud fra:

- Den offentlige vurdering
- Professionelt fagligt skøn
- Sammenlignelige priser

De tre metoder er beskrevet yderligere i vejledningen. Det anbefales, at der tages udgangspunkt i modellen baseret på den offentlige vurdering.

Kommuner og region kan vælge at sætte lejen til nul kroner, hvis de efter en konkret vurdering skønner, at der alene kan opnås dækning ved at sætte lejen lavt eller til nul kroner.

Der henvises til Energistyrelsens information og vejledning om markedsleje:

http://www.ens.dk/sites/ens.dk/files/byggeri/Tele/Tele/fastsaattelse_af_markedsleje_ved_udlejning_af_arealer_til_brug_for_digital_infrastruktur1.pdf

http://www.ens.dk/sites/ens.dk/files/TeleOgInternet/vejledning_om_markedsleje_version_2015.pdf

Markedslejen for arealer til opsætning af master og teknikhuse

Størrelsen af det udlejede areal aftales mellem parterne i lejeforholdet. Ved arealets fastlæggelse skal der tages højde for adgangsveje til det lejede og anvendelse af eventuel "spildplads" rundt om mast og udstyr.

I forbindelse med prisfastsættelse af jordarealer til opstilling af master eller teknikhuse vil det være et sagligt kriterium at tage udgangspunkt i objektive forhold i forbindelse med fastsættelsen af værdien af det areal, der skal udlejes. Som udgangspunkt er alle ejendomme og jordstykker i Danmark vurderet af Skat. Derfor vil det mest hensigtsmæssige objektive grundlag for fastsættelsen af værdien af et areal være den offentlige vurdering af den pågældende matrikel, hvor arealet er beliggende.

I de sjældne situationer, hvor et areal ikke er selvstændigt vurderet, eksempelvis i forbindelse med ud- eller frastykning af arealer eller ved "nyopståede" arealer, vil værdien blive fastsat som en gennemsnit-

sværdi af den offentlige vurdering af de nærmest omliggende arealer.

Den årlige markedsleje kan beregnes på baggrund af værdifastsættelsen af arealet ud fra den offentlige vurdering. Markedslejen fastsættes lokalt med udgangspunkt i vejledningen. Beløb til administration af lejeaftalen fastsættes lokalt

Beregningseksempel – fra vejledningen

Nyetablelingsomkostninger til fx projektering, ombygning og sagsbehandling afholdes af lejer efter nærmere aftale.

De årlige driftsomkostninger beregnes som summen af a, b og c:

- Areal- og pladsleje:** Antal m² x årlig m²-lejepris (udregnet på grundlag af Skats vurderingspris)
- Drift og vedligehold:** Samlet antal m² x skønnede udgifter til drift og vedligehold pr. m²
- Beløb til administration af lejeaftalen, som fastsættes lokalt

Lejen reguleres som udgangspunkt med nettoprisindekset, dog med maksimalt 2,5 % pr. år.

Markedslejen for placering af antenner på bygninger

Ved leje til opsætning af antenner til telekommunikationsformål på bygninger vil der typisk være tale om placering af mobilantennener på bygningens tag eller på siden af bygningen.

Når telekommunikationsudstyr placeres på en bygning, er der typisk tale om faciliteter, som i meget begrænset omfang har andre erhvervsmæssige anvendelsesmuligheder. Det gælder eksempelvis for tagkonstruktioner, gavle eller siderne på fx skorstene og vandtårne.

Da opsætning af antenner altid vil indebære, at der også skal anvendes arealer til placering af det tekniske udstyr, fastsættes lejen alene på baggrund af det areal, der anvendes til placering af udstyret og et passende areal uden om udstyret, som lejereren vil kunne disponere over. Herudover skal der ved arealets fastlæggelse tages højde for adgangsveje til det lejede og anvendelse af eventuel "spilplads" rundt om udstyret.

Lejen fastsættes på baggrund af dette areal, uanset om udstyret placeres oven på bygningen, inden i bygningen eller i tilknytning til bygningen udendørs. Lejen fastsættes på baggrund af den gennemsnitlige kvadratmeterpris for erhvervslejemål (lager, kælderlokaler, produktionslokaler eller lignende) i kommunen.

Kvadratmeterprisen fastsættes på baggrund af en vurdering foretaget af en til to ejen-

domsmæglere med lokalkendskab. Vurderingen foretages hvert 5. år.

Den årlige markedsleje beregnes herefter således:

- Kvadratmeterprisen for erhvervslejemål x arealets størrelse
- Beløb til administration af lejeaftalen, som fastsættes lokalt

Lejen dækker forrentning af værdien af det udlejede, drift og vedligeholdelse m.v. i det omfang, der ikke særskilt indgås særlige aftaler herom – se nedenfor. Lejen reguleres som udgangspunkt med nettoprisindekset dog med maksimalt 2,5 % pr. år.

Aftaler om vedligeholdelse af arealer adgangsvej m.v.

Aftaler indgås *med udgangspunkt* i en TI-standardaftale mellem operatør og tredjemand. Aftalerne kan ses på Teleindustriens hjemmeside på <http://www.teleindu.dk/branchesamarbejde/master-og-antennener/>

Der er to standardaftaler:

- TI-2013 Lejeaftale for antenneposition
- TI-2013 Generelle vilkår antenneposition

Generelle forhold vedrørende adgangsveje, ombygninger og vedligehold er beskrevet nærmere i § 8 og § 9 i de generelle vilkår i standardaftalen.

I forbindelse med indgåelse af de konkrete

lejeaftaler kan der være faktiske forhold og omstændigheder, der skal tages specifikt stilling til i aftalen. Dette kan eksempelvis være:

Ny adgangsvej

Er der behov for en ny adgangsvej, for at lejer kan få adgang til sin mast og/eller teknikbygning, bør der indgås aftale om afholdelsen af udgiften hertil og om den løbende vedligeholdelse. Udgangspunktet bør i dette tilfælde være, at lejer afholder udgifter til anlæg og vedligeholdelse/drift.

Eksisterende adgangsvej

Fordeling af udgifter til vedligeholdelse/drift af vejen bør ske i forhold til fordelingen mellem udlejer og lejer af anvendelsen af vejen, således at der sker en fordeling af udgifterne efter principperne i lov om private fællesveje.

Vedligeholdelse af det lejede areal

Udgangspunktet for vedligeholdelse og renholdelse af et lejet areal er, at dette skal ske på samme niveau, som gælder for udlejers øvrige omliggende areal. Det er lejers ansvar, at arealet vedligeholdes og renholdes. Der kan indgås konkret aftale om, at udlejer skal foretage vedligeholdelsen af det lejede areal. Skal udlejer stå for vedligeholdelsen, kan denne kræve de faktiske udgifter hertil betalt af lejer.

Vedligeholdelse af bygninger

Udgangspunktet for vedligeholdelse og renholdelse af et lejet areal i eller ved en bygning er, at dette skal ske på samme niveau, som gælder for udlejers øvrige del af byg-

ningen og grunden. Det er lejers ansvar, at arealet vedligeholdes og renholdes. Der kan indgås konkret aftale om ansvaret for den indvendige vedligeholdelse og rengøring. Der kan indgås konkret aftale om, at udlejer skal foretage vedligeholdelsen af det lejede areal. Skal udlejer stå for vedligeholdelsen, kan denne kræve de faktiske udgifter hertil betalt af lejer.

Vilkår ved ombygning, renovering og lignende

Ved indgåelse af lejeaftalen kan der konkret aftales vilkår i forbindelse med udlejers behov for at kunne ombygge, renovere, nedrive m.v. den lejede bygning.

INDHOLD I ANSØGNING OM TILLADELSE TIL OPSTILLING AF MASTER

Kommunerne opfordrer til, at selskaberne tager kontakt til den relevante kommune så tidligt som muligt i forløbet for at afklare, om det påtænkte kræver en bygge-, grave- eller landzonetilladelse, eller om det kræver en anmeldelse. Ansøgning sendes digitalt til den pågældende kommune.

Ved at henvende sig tidligt i forløbet kan der indledes en dialog om, hvor en mast kan placeres bedst muligt ud fra en helhedsvurdering.

I forbindelse med gravetilladelser vil det ved henvendelser meget tidligt i forløbet være muligt at se på eventuelle muligheder for samgravning.

Indholdet i en ansøgning om byggetilladelse/anmeldelse er som minimum:

1. Ansøger

- Angivelse af, hvem der ansøger og på hvis vegne.
- Angivelse af, om flere ansøger i fællesskab.
- Angivelse af kontaktperson hos ansøger for evt. anmodning af supplerende oplysninger.
- Fuldmagt fra ejendommens ejer og tele-selskab, hvis det er en tredjepart (rådgiver), der ansøger.

2. Beskrivelse af mast og antenner samt tilhørende teknik

- Beskrivelse af areal, højder, farve og beklædning af maste-/antennetype, kabine/tekniskab, teknisk løsning m.v. Hvis selskabet har udarbejdet opstalt, der viser master med antenner eller antenners placering på skorsten/bygning, vedlægges den til ansøgningen. Der kan i forbindelse med sagsbehandlingen være behov for en opstalt, som ansøgeren skal levere.
- Tegninger og skitser, der illustrerer mast/antenne samt kabine/tekniskab. I særlige tilfælde kan der stilles krav om visualisering.
- Beskrivelse af planlagte antennekonstruktioner, som påmonteres på et senere tidspunkt, hvis planer for fremtidige antenner er kendt på ansøgningstidspunktet.
- I ganske særlige tilfælde vil der blive forlangt visualiseringer af mastens placering med antenner i forhold til omgivelserne set fra flere retninger og afstande. Det aftales med sagsbehandleren i den relevante kommune.

3. Formål med byggeriet

- Beskrivelse af baggrunden for ansøgningen (fx anmodning fra kommune, erhvervsliv eller borgere), herunder

hvilke behov der forventes løst med den valgte model (fx manglende dækning, øget kapacitet).

- I særlige tilfælde kan der stilles krav om dækningskort før og efter opstilling af ny mast.

4. Valg af placering og udstyr

- Angivelse af adresse og geo-koordinater for placering af masten.
- Situationsplan, der viser mastens placering samt eksisterende bygninger på matriklen. Teknikkabiner skal indtegnes, inkl. disses afstand til skel og vej. Desuden angives nordpil, indkørsel og eventuelle byggelinjer.
- Beskrivelse af, hvilke overvejelser der ligger til grund for valg af placering, og hvorfor andre placeringer i givet fald er fravalgt (fx ny/eksisterende mast, skorstene, hustage, topografi, fredet område osv.).
- Beskrivelse af valg af type mast, antenne og teknikhus (fx gittermast, rørmast, flagstang, indfarvning, beplantning osv.), og hvorfor andre typer er fravalgt.

5. Fremtidige planer og andre operatører

- Angivelse af om andre operatører har planer om at anvende masten.
- Dokumentation for, om en mobilmast er dimensioneret til andre operatørers

fremtidige brug samt begrundelse for, hvorfor ikke, hvis dette er tilfældet.

6. Dispensationer

- Der indsendes en samlet ansøgning med oplysning om nødvendige dispensationer (fx højdebegrænsninger, beskyttelseslinjer, fredningsbestemmelser osv.)

7. Alternative placeringer

- I den indledende dialog mellem kommune og ansøger drøftes mulige placeringer. Hvis den ansøgte placering ikke kan imødekommes, drøftes alternative placeringer.

8. Dokumentation

- Ansøgningen skal indeholde relevant dokumentation, fx styrkeberegninger for mastetyper og fundament, datablad for teknikhuse og antenner, kort over området inkl. angivelse af afstande til skel og nabobeboelse. Der kan i særlige tilfælde være behov for visualisering af mastens placering. Hvis illustrationsmaterialet allerede findes, vedlægges det ansøgningen.
- Ansøgningen skal forholde sig til de gældende lokalplaner for området.

BILAG 2 KONTAKTOPLYSNINGER TIL KOMMUNERNE

Kommune	Person	Funktion	Telefon	Mail
Faxe	Morten Teglsbo Jensen	Center for Teknik og Miljø – master i landzone	56 20 30 00	mortj@faxekommune.dk
	Eyvind Malchow Møller	Gravetilladelser	56 20 29 00	eymm@faxekommune.dk
	Ib Østergård	Centerchef IT Overordnet politik og strategi	56 20 48 07	ibrab@faxekommune.dk
Greve	Ken Thalund Nyborg Specialkonsulent, Cand. Jur.	Lejekontrakter: Center for Byråd & Borgerservice		ktn@greve.dk
	Britta Dahlgaard Larsen	Gravetilladelser Vej, Drift og Anlæg, Center for Teknik & Miljø		bdl@greve.dk
Guldborgsund	Niels Kjærgaard	Projektleder	25 18 19 09	nlk@guldborgsund.dk
	Henning T. Strøkjær	IT-chef	25 18 19 05	hts@guldborgsund.dk
	Ole Dittmer	Leder, GIS konsulent, Center for Teknik & Miljø	54 73 20 75	oda@guldborgsund.dk
	Sheila Larsen	Landzonetilladelser		shlar@guldborgsund.dk
	Henrik Bo Larsen	Mastetilladelser		hba@guldborgsund.dk
	Evy Møller Nielsen	Gravetilladelser		emn@guldborgsund.dk
Holbæk	Morten Marcher	Afdelingsleder Byg, Vej og Trafik	72 36 11 99	momar@holb.dk
	Kasper Enevoldsen	Afdelingsleder - Ejendomsadministration & Risikostyring	72 36 75 31	kasha@holb.dk
Kalundborg	Morten Marcher Hansen	Master i byzone eller sommerhusområde. Byggesagsbehandling af master med landzonetilladelse	59 53 49 27	

Kommune	Person	Funktion	Telefon	Mail
	Svetlana Bargheer	Master i byzone eller sommerhusområde. Byggesagsbehandling af master med landzonetilladelse	59 53 49 28	
	Miriam Thastum	Master i landzoner	59 53 49 21	miriam.thastum@kalundborg.dk
Køge	Jeannie Hansen	Gravetilladelser	56 67 24 39	jeannie.hansen@koege.dk
	Anders Mosbæk Nilzen	Teamleder Plan b – teknik og miljø	56 67 24 34	tmf@koege.dk anders.m.nielsen@koege.dk
Lejre	Mikkel Solgård Boldsen Møller	Centerchef	46 46 44 50	mibo@lejre.dk
	Peter Østerby			peos@lejre.dk
Lolland	Overassistent Grith Nymand Hansen,	Udlejning af kommunale arealer/bygninger	54 67 64 07	gnha@lolland.dk
	Park og Vej	Gravetilladelser	54 67 72 00	parkogvej@lolland.dk
	Teamleder Byggeri og Ejendomme Rie Christiansen	Bygge- og evt. landzonetilladelser til opstilling af master/opsætning af antenner. Politikker og strategier for digital infrastruktur	54 67 64 22	richr@lolland.dk
	Michael Christoffersen	Politikker og strategier for digital infrastruktur	40 17 34 76	misch@lolland.dk
	IT-souschef Lars Kristensen,	IT	54 67 55 25	lakk@lolland.dk
	Næstved	Chefkonsulent Leif Jacobsen	Center for Strategi og Innovation	55 88 52 00
Centerchef Marit Christiansen		Center for Plan og Erhverv	55 88 60 81	march@naestved.dk

Kommune	Person	Funktion	Telefon	Mail
Odsherred	Thure Jørgensen	Sekretariatschef	59 66 66 48	thuj@odsherred.dk
	Jacob Hvid Nielsen	Direktionskonsulent Center for Sekretariat og Digitalisering	59 66 67 58	jahni@odsherred.dk
	Flemming Andersen	Masteansøgninger -Center for Plan, Byg og Erhverv	59 66 60 71	fla@odsherred.dk
	Poul Hvidberg	Masteansøgninger - Center for Plan, Byg og Erhverv	59 66 67 71	pouhv@odsherred.dk
	Lone Holst Kristensen	Masteansøgninger - Center for Plan, Byg og Erhverv	59 66 60 70	lhk@odsherred.dk
	Stine Lund Nielsen	Gravetilladelser	59 66 60 96	stini@odsherred.dk
Ringsted	Frank Nielsen	Landdistrikter	57 62 63 67	fni@ringsted.dk
Roskilde	Erhvervsafdelingen Julian Wehbi	Byggesagsbehandling her- under byggetilladelse og anmeldelse vedr. master og antenner	46 31 35 35	erhverv@roskilde.dk
	Plan & Udvikling Pernille Fox	Landzonetilladelse til master	46 31 35 67	landzone@roskilde.dk
	Veje & Grønne Områder Camille Mortensen	Gravetilladelser	46 31 37 03	veje@roskilde.dk
Slagelse	Jan Lund Jensen			jalu@slagelse.dk
Solrød	Birgitte Blaabjerg Olsen	Teamleder for Plan og Byg	56 18 20 00	bbo@solrod.dk

Kommune	Person	Funktion	Telefon	Mail
Sorø	Bente Kjeldal Jensen	Landinspektør. Tilladelser til opsætning af mobilmaster	57 87 63 64	bkje@soroe.dk
	René Nielsen	Ingeniør Gravetilladelser Der søges digitalt via hjemmesiden: http://soroe.dk/ erhverv/byggeri-og- flytning/gravetilladelse? via=dropdown	57 87 63 72	reni@soroe.dk
Stevns	Planafdelingen			plan@stevns.dk
	Byggesags afdelingen			Byggesag@stevns.dk
	Flemming Olsen	Teknik og Miljø	56 57 51 31	fleols@stevns.dk
Vordingborg	Chefkonsulent Martin Nilsson	Policy-arbejde	55 36 26 81	marn@vordingborg.dk
	IT-chef Jesper Nielsen		55 36 23 99	jewu@vordingborg.dk
	Sara Pedersen	Byggesagsbehandling af byggeansøgninger ved an- søgning om opførelse af master	55 36 24 58	sarp@vordingborg.dk
	Freddy Nielsen	Byggesagsbehandling af byggeansøgninger ved an- søgning om opførelse af master	55 36 24 50	frni@vordingborg.dk
	Mette Söderlund Afdeling for Land og Miljø	Landzonesagsbehand- ling af ansøgninger om opførelse af master i landzone, som kræver landzonetilladelse	55 36 24 25	mos@vordingborg.dk
Jan B. Hansen, Afde- ling for Trafik, Park og Havne	Gravetilladelser	55 36 25 35	jabh@vordingborg.dk	

KKR
SJÆLLAND

REGION
SJÆLLAND
- vi er til for dig

KKR Sjælland
Solrød Kommune
Solrød Center 1
2680 Solrød Strand

Mobil: 22 81 88 88
Mail: hfh@kl.dk

Region Sjælland
Alléen 15
4180 Sorø
Telefon 70 15 50 00

E-mail regionaludvikling@regionsjaelland.dk
www.regionsjaelland.dk